

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

12. Decimus fons Inventionis, Ratio & solertia in Locis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

De Inventione
De Loq.

Alter est *Dionysij Longini* in libello *in*
ipsi, priori libromemoratus, ubi maiestatem
notionum mentis, & sententiam commendat,
enac ex Homero Neptunū augurantē, quē
læcum à poeta gratissime pertractata ostēdit,
nam

Νεπτῦνος ὁ βασιλεὺς τῆς θάλασσης

Ἐστὶν ἡ δεινὴ ἀεικλιμένη κροσσὸν ἰσχυρῶς

Mox *Moyſen* cum Homero comparans, a-
it illum ludæorum legislatores non fuisse
virum de civitate, qui tam sublimem de Deo
notionem habuit, ut de eo scriberet: Dixit
Deus, fiat lux, & facta est lux; fiat terra, & fa-
cta est.

*Ταύτην ἔδωκεν ἰσοπέδους ἰσοπέδους, ἐὼς ὁ
ταύτης ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἡ δεινὴ ἀεικλιμένη κροσσὸν ἰσχυρῶς
καὶ τὴν ἀεικλιμένην κροσσὸν ἰσχυρῶς, ἐὼς ὁ
καὶ τὴν ἀεικλιμένην κροσσὸν ἰσχυρῶς, ἐὼς ὁ
καὶ τὴν ἀεικλιμένην κροσσὸν ἰσχυρῶς, ἐὼς ὁ*

Hæc observatione digna sunt in paganis
hominibus, quorum ore etiam literis laetis
dignitas tribuitur.

Quod ad eius usum attinet, Theologorū
est proprius: Hæc eorum hæreditas, hic cam-
pus, hoc stadium. Ex quo mirum est nonnul-
los tam venerandæ sapientiæ dignitate, co-
pia, & utilitate omiſſa, ad steriles Adonidis
hortulos, fragilia humana sapientiæ chora-
gia, tā lubèter deſectere. Cetera in uerſo or-
dine iurisperitos neglectis ijs, quæ ad se atti-
nēt, ſacra biblia ſæpius, quam leges in ore
habere. Pulchriū est, & modèſtū, ſe intra ſuo-
rum caſtrorū ambitū quæque continere, & ſi
quædam propter mutuum artium vinculum
ex ijs depromenda ſunt, tamen in hac parte
nunquam nimios eſſe nos oportebit, ne quis
Apelles exiliens è latebra illud inclamet, Ne
futor vltra crepidam.

*Decimus ſons inventionis, ratio, & ſaler-
t. am loas.*

CAPVT XII.

ET hæc quidem ad variam eruditionem
pertinent, quæ eloquentiæ facunda quædā
nutrix eſſe cõprobatur. Nunc de ingenij fõ-
te videamus, ſine quo quantacunq; fuerit e-
rudicio, gladius erit in vagina reconditus,
cuius acies hebeſcet.

Cum tota ratio dicendi tribuatur in ſub-
iecta, & enunciata, quorum illa ſunt, de qui-
bus ſeruo eſt; Hæc, quæ de re affirmantur,
aut negantur; ad perfectam ſubiecti, & præ-
dicati diſtinctionem, utile eſt admodū te-
nere Ariſtotelis categorias, ex quarū, & ca-
terorum, quæ ad diſtendi rationē attinēt,
ignoratione, nonnunquam multa Rhetores
peccare ſolent.

Subiecta, ſiue res, quæ in quaſtionem ca-
dūt, ſunt aut ſuperiora, & ſimplicia, ut Deus,
Angeli, cælum, elemēta; aut mixta anima-
ta, ut homo, animalia; aut inanima naturalia,
ut plantæ; aut moralia, ut virtutes, & vitia;
aut artificialia, ut domus, naues, horologia,
&c.

De quibus omninò decem formari poſ-
ſunt quaſtiones, an ſint, fuerint, eſſe poſſint;
explicatur per affirmationem, dubitatio-
nem, negationem.

Quid ſint, explicatur per definitionem rei,
ſine illa ſit eſſentialis, ſiue ex adiunctis (quod
eſt apud oratores frequens) conſtata.

De quo ſint, explicatur per demonſtratio-
nem cauſarum, materialis, & efficientis.

Quare ſint, explicatur per demonſtratio-
nem cauſæ finalis, formalis, & efficien-
tis.

Quanta ſint, explicatur per affectionem
magni, vel multi, & comparationem ad res
alias, unde & illæ quaſtiones comparatiuæ
appellari ſolent.

Quales ſint, explicatur per diſcretias, pro-
prietates, & adiuncta.

Quando ſint, explicatur per declaratio-
nem rei, quomodo, & à quo, & quā ſit in
tempore.

Vbi, explicatur per expoſitionem rei,
quomodo, & à quo, & quid ſit res in lo-
co.

Quomodo ſint, explicatur per inſinuatio-
nem modi.

Cum quo ſint, explicatur per enumera-
tionem instrumentorum, mediõrum, ſigno-
rum.

Ex his apparet, non ſecus ac vnum ſub-
menti genus, à perito coquo ſit variũ; ita
rem ab oratore in varias diſtribuem quaſ-
tiones, miſiſſic fecundari, atque illuſtrari.
Oſtendo exemplis: ſi quis orationem quæ ex
de Luſcinia auicula, putes fortaſſe anguſtum
dicendi campum, diuide, & vberem, laxum-
que reperies. An ſit Luſcinæ, quæ
vocat-

vocat-